

03

LURRALDEAREN ANTOLAMENDURAKO ARTEZPIDEAK (LAA)

Erakunde laguntzailea:

Argitaratzen du:

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Gazteria eta Gazte Ekintzarako
Zuzendaritza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Dirección de Juventud y Acción
Comunitaria

Euskadiko
Gazteriaren
Kontseilua

Consejo de
la Juventud
de Euskadi

0. AURKIBIDEA

1. SARRERA

2. EKONOMIA GARAPEN ZENTZUZKOA ETA IRAUNKORRA

4.0R.

- Zer, zertarako, nola eta zenbat ekoitzi nahi dugun eta ekoitz dezakegun erabakitzea.
- Ekoizpen, kontsumo eta banaketa kanal laburrak ezartzea.
- Denda txikien alde egitea ez saltoki handien alde.
- “Gutxiagorekin hobeto bizitzearen ” alde egitea.
- Bertan bizitzeko eta lan egiteko aukera ematen duten herri eta hiri ereduak.
- Kutsadura gutxien sortzen duten higitzeko moduak bultzatuko dituen mugikortasun- eta irisgarritasun- sistema bat sortzea.
- Mugikortasun-planak sortzea, garraio publikoaren eta garraio kolektiboaren erabilera sustatzeko.
- Hondakinen eta bilgarrien kudeaketa.

3. ETXEBIZITZA

8.0R.

- Etxebizitza eskaria eta eskaintza aztertzea.
- Etxebizitza hutsak mobilizatzea.
- Alokairu soziala bultzatzea.
- Etxebizitzak berritzea eta trinkotzea.
- Gaur egungo etxebizitzak eraberritzea, egokitzea eta zaintzea.
- Hiri diseinu trinko baterantz.
- Eraikuntza jasangarriaren alde egitea.
- Hirigintza integratzailea sustatzea.

4. INDUSTRIA

11.0R.

5. ENERGIA

12.0R.

- Kontsumoa murriztea eta ekoizteko ahalmena handitzea, energia garbiak erabiliz.
- Energiaren ekoizpena deszentralizatzea eta kontsumitzen duguna tokian ekoiztea.
- Transgenikoen kontrako borroka.

6. NEKAZARITZA

13.0R.

- Elikadura subiranotasunaren aldeko apustua.
- Produktuak eraldatzeko eta saltzeko azpiegitura komunak ezartzea.
- Erabilera publikoko mendien kudeaketa:erabileren antolamendua.
- Basogintza.
- Natura-parkeak arautzea.

7. GIZA ETA KULTURA GARAPENA GIZARTE EKITATEA.

15.0R.

- Politikari eta merkataritzari arreta jarri ordez, giza bizitzari jartzea
- Pertsonak lehentasunezko gizarte-helburutzat hartzea.
- Benetako demokrazia parte-hartzailea sustatzea.
- Genero ikuspegia txertatu.
- Harremanak izatea eta komunitatean bizitzea garrantzitsua dela nabarmentzea.
- Pertsonak ingurunearekin harremanetan jartzea.
- Osasungintzako, hezkuntzako, zainketako eta elikadurako oinarrizko beharrak bermatuko dituen zerbitzu publiko bat eskaintzea.
- Hezkuntza-sistema aldatzea eta botere-erlazioekin lotutako balioak eta ohiturak bertan behera uztea.
- Giza bizitza zaintzea ardura sozial eta politikoa da.
- Zerbitzuak deszentralizatzea. Gunez gune modu orekatuan banatzea.
- Biztanleriaren bizi kalitatea hobetzea, zerbitzu eta azpiegitura publikoak erabiltzeko eta natura eta kultura-ondarea ezagutzeko aukera eman.

8. GIZARTE-ARDURA

21.0R.

- Dumping sozial, ekologiko eta ekonomikoa alde batera uztea, kanpo-eraginak produktuaren amaierako prezioan barneratuz.
- Deshazkundera.
- Herri-jakintzaren berri izatea eta errespetatzea, pertsonen garapen fisiko,intelektual eta kulturala lortzeko, beste eremu geopolitiko batzuetan bizi diren pertsonak hipotekatu gabe.

1. SARRERA

Dokumentu honen bidez, Euskadiko Gazteriaren Kontseiluak (EGK) orain arte egindako lanarekin bat datorren diskurtso bat prestatu nahi du. Hain zuzen ere, Eusko Jaurjaritza Lurraldearen **Antolamendurako Artezpidetarako (LAA) dokumentua** berritzeko lanetan dabilenez, egokia iruditu zaigu ordezkotako dokumentu bat idaztea.

LAA dira Euskal Autonomia Erkidegoaren hurrengo hamarkadako ekonomia-garapenaren, azpiegituren, paisaiaren eta, oro har, autonomia-erkidegoaren garapenaren bizkarrezurra. Horregatik, lanketa hau egiteko une egokia dela iruditu zaigu EGK-ko kideoi.

Dokumentu hau egiteko, kontuan hartu ditugu Kontseiluaren oinarriak, eta arreta berezia jarri dugu kontzeptu jakin hauetan: **giza garapenean; iraunkortasunean; bizi-kalitatean; gazteen emantzipazioan; gizarte-eskubideetan, gizartearekiko eta ingurunearekiko errespetuan; eta zor ekologikoan.**

Sistema ekonomikoak krisi larri batera eramán gaitu. Krisi hori ekonomikoa ez ezik, gizarte- eta ingurumen-krisia ere bada, eta, horregatik, komenigarria iru-

ditu zaigu kontzeptu jakin batzuei buruz hitz egitea eta eztabaidatzea, gure ustez eduki gabe utzi dituzten kontzeptuei buruz; esate baterako, “garapenaz”. Aldaketa ugari ari dira gertatzen: ziklo ekonomikoaren aldaketak, ekoizpenereduaren aldaketak eta energia-ereduaren aldaketak, besteak beste. Aldaketa horiek eragin handia dute gizartean eta jendarengan. Eta, hori dela eta, hitz egiteko garaia dela uste dugu, etorkizunerako zer nahi dugun eztabaidatzeko garaia, ekonomia-ereduari eta gizarte-ereduari buruz hitz egitekoa.

Dokumentu honek eztabaidarako bidea ematen du, sektoreen eta gizarte-mugimenduen arteko elkarrizketarako bidea; izan ere, hainbat gai jorratzen ditu, ildo zehatz honi jarraituz: *zer eratako garapena nahi dugu?*

Badakigu baliabide mugatuak dituen planeta batean bizi garela, gero eta hondatuago dagoen planeta batean, baina gure helburua da bidegabekeria gutxiago izango dituen mundu batean bizitzea, mundu garbiago batean, eta etorkizuneko belaunaldiei itxuraz bizitzeko moduko mundu bat geratzea.

Ekonomia Garapen Zentzuzkoa eta Iraunkorra

Zer Zertarako Nola eta Zenbat Ekoizti Nahi Dugun eta Ekoiz Dezagun Erabakitzea

Ekonomia ez dugu helburutzat hartu behar, baizik eta iraunkortasuna eta bizi-kalitatea kontuan izango dituen tresnatzat. Hori lortzeko, nahitaezkoa da gizarteari eta naturari dagokien garrantzia ematea. Herritarrok erabaki behar dugu zer ekoizpen-behar ditugun, bai industria-arloan, bai zerbitzuen arloan, bai elikagaien arloan ere, eta behar horiek iraunkortasunaren eta zor ekologikoaren oinarritzko irizpideen bidez planifikatzeko eskubidea dugu. Hortaz, gure benetako beharrak kontuan hartuta ekoizti eta birdiseinatu behar dugu gure ekoizpen-sarea, gure inguruneak zer muga dituen ahaztu gabe. Horrez gain, eskaintzen dizkiguten zerbitzu guztiak diseinatu behar ditugu, eta ekologia-mugekin eta gizarte- eta ingurumen-justiziarekin bat datozen lehentasunak eta beharrak ezarri behar ditugu. Ekoizpena eta kontsumoa birkokatu egin behar ditugu, geografia-eremu bakoitza iraunkorra eta burujabea izan dadin elikagaien arloan.

Ekoizpen, Kontsumo eta Banaketa-Kanal Laburrak Ezartzea

Mota guztietako produktuen banaketa-kanalak ahalik laburrena izan behar du, kanpo-eragin kaltegarriak txikiagotzeko (natura-baliabideen murrizketa, kutsadura, etab.). Hain zuzen, kanpo-eragin horiek ez dira ia inoiz kontuan izaten produktuaren amaierako prezioan, baina arrasto ekologiko eta sozial handia uzten dute. Ildo horretatik, ekoizpenaren eta kontsumoaren arteko kanalak laburrak eta eraginkorrak izan behar dute, eta bitartekariak ahalik gehien murriztu behar dira, espekulaziorik ez sortzeko eta prezioak arrazoirik gabe ez igotzeko.

Bitartekariak kentzen badira, bidezko diru-sarrerak eta bizibide duina lortzen ditu ekoizleak; batez ere, lehen sektorean. Gainera, gazteei nekazaritza-sektorean lanean hasteko aukera ematen zaie horrela. Halaber, baserriarraren eta kontsumitzailearen arteko zuzeneko harremanak zama ekologiko txikiagoa du, tokiko produktuak baitira, eta, horrez gain, produktuak kalitate organoleptiko handiagoa du, modu naturalean landatutako sasoiko produktuak baitira. Apustu bera egin behar dugu industria- eta zerbitzu-arloetan, ekologikoki eta sozialki tokiko gauzak baitira eraginkorrenak; izan ere, herritarrek partaidetza handiagoa eta zuzenagoa dute eguneroko kudeaketan, ekoizpen-sarea tokian bertan indartzen laguntzen dute eta egonkortasun handiagoa ematen diote.

Denda Txikien Alde Egitea, Ez Saltoki Handien Alde

Denda txikiak “enpresa txikiak” eta herritar askoren bizibidea baino zerbait gehiago dira, kaleek eta udalerriek bizirik irauteko modu bat ere badira.

Kontuan izan behar dugu denda txikietan kontsumitzeak ondorio hauek dituela:

- Alferrikako garraio-gastuak murriztu egiten dira, eta, hortaz, baita energia-gastuak ere. Mota guztietako ibilgailuen erabilera ere murrizten da.
- Herrietako bizitza areagotu egiten da, eta kaleak topaleku bihurtzen dira, ez “a” puntutik “b” puntura joateko bide huts.
- Herritarren arteko harremanak sendotu egiten dira, eta, horrela, jendea elkartu eta sozializatu egiten da herriguneetan.
- Saltoki handietan baino lanpostu egonkorragoak, kalitate hobekoak eta askoz lanpostu gehiago sortzen dira. Hainbat azterketaren arabera, saltoki handiek lanpostu gehiago desegiten dituzte sortzen dituztenak baino, eta, gainera, saltoki handietako lanpostuak denda txikietakoak baino ezegonkorragoak dira.

Zerbitzuaren kalitatea askoz hobea da, merkatariak harreman zuzena baitu bezeroarekin.

Industria txikiak sustatu behar ditugu, ez korporazio handiak. Hain zuzen, gaur egun diru-laguntza handiak ematen zaizkie ezkutuan korporazio handiei, defizitarioak direlako eta gutxiengo batek soilik jasotzen dituelako irabaziak. Horrez gain, ez dugu industriaren deslokalizazioa onartu behar,

diru-fluxua eta baliabide publikoak mundu osoan zehar ez sakabanatzeko. Kostuaren eta prezioaren arteko erlazioa errealagoa izango da horrela, eta inork ez du espekulatuko beste herrialde batzuen ingurumen- eta gizarte-baliabideen kontura.

“GUTXIAGOREKIN HOBETO BIZITZEAREN” ALDE EGITEA. GURE ARRASTO EKOLOGIKOA TXIKIAGOTZEA ETA KONTSUMO ARDURATSUA BULTZATZEA

Gaur egungo gizarte-eredua ari da krisi ekonomikoa, soziala, ekologikoa eta balioen krisia jasaten; hots, zibilizazio-krisia. Gure gizarteak zifra makroekonomikoen bidez neurtu du hazkundera, eta azken urteotan mendebaldeko gizarteak ikusi du, alde batetik, oparoaldi hori ez dela mugagabea, batez ere planeta bera mugatua delako, eta beste aldetik, ez dituela kontuan hartzen hazkunderaren benetako balioak, alde batera uzten baititu diruz zenbatu ezin diren gauzak, baina bizitzeko behar-beharrezkoak direnak (kultura-mugimenduak, boluntarioen lana, etxeko lanetan aritzen direnak, asoziazionismoa, etab). Kontsumoan oinarritutako bizimoduaren ondorioz familiek gaur egun dituzten zorrak suntsitzaileak dira guztiz, are gehiago kontuan hartuta langabezia handia dela eta lan-ezgonkortasuna oso zabalduta dagoela. Familiak, gazteak, etorkinak, emakumeak eta gizarteak, oro har, itota daude, eredu horrek egoera larrian bizitzera behartu baititu beti.

Horrez gain, gizarte- eta balio-krisia ere ari gara jasaten. Krisi hori ezkutuan geratzen da, itxuraz ez baitu arrazoi objektiborik. Jendeak, gazteok, gero eta “gauza” gehiago ditugu, gero eta objektu gehiago, baina, aldi berean, bakarrik eta gero eta “hutsago” gaude. Buruko gaitzak ugaritzen ari dira, eta gizarte-balioak, “zerbaiten” parte sentiarazten gaituzten balioak, desagertzen ari dira pixkanaka, hiperkontsumoan eta indibidualismoan oinarritutako gizarte honetan.

Horregatik, garrantzitsua da ekonomiaren eta gizartearen beraren erdigunetik hitz jakin batzuk kentzea; besteak beste, ekonomia-hazkundera. Hain zuzen, kontsumoa gero eta handiagoa izatea da ekonomia-hazkunderaren oinarria, eta hazkundera mugagabearen espiralean jarraitzera behartzen gaitu. Zenbat eta ekoizpen handiagoa, orduan eta lanpostu gehiago, orduan eta kontsumo handiagoa eta orduan eta kostu txikiagoa ale bakoitzeko. Logika hori ez da batere iraunkorra, ikuspegi horren arabera hazkundera mugagabea baita, eta gure mundua, aldiz, mugatua da. Oso gauza sinplea da.

Giza espezieak bizirik irautea eta bidezko bizimodua izatea nahi badugu, murriztu egin behar dugu natura-baliabideen kontsumoa, “gutxiagorekin hobeto bizitzen” ikasi behar dugu, gure arrasto ekologikoa erabat murrizten saiatu behar dugu. Hori lortzeko zenbait bide abian daude jada; besteak beste, tokiko truke-sistemak (adibidez, denbora-bankuak), tokiko txanponak eta ordeko txanponak, ekoizpen- eta kontsumo-zirkuitu laburrak, tokiko kooperatibak, lanaldi-murrizketak, herritarren oinarrizko errenta eta aberastasun-adierazleen aldaketa.

AZPIEGITURAK ETA GARRAIOA

Azpiegiturek eta garraioek hartzen dituzte natura-eremu gehienak, bai eta harrobietako materialak ere. Galdera hauek egin nahi ditugu: Behar al ditugu hainbeste garraio? Zergatik?

Gizarteak zer azpiegituren premia duen aztertu behar dugu, bizi-kalitatea oinarritzat hartuta, eta ez orain arte bezala “behar-beharrezkoa da hau egitea, bestela merkatutik kanpo geratuko baikara” eta antzeko beste arrazoi batzuk erabiliz. Ez, garraio-azpiegiturek eraiki aurretik, kontuan hartu behar dira tokiko biztanleen benetako beharrak, betiko kaltetuta geratzen baitira hartutako natura-eremuak. Azpiegitura handiek kontsumoaren eta merkatuaren zurrumbiloan barneratzen gaituzte, ekonomia- eta ekoizpen-irizpideak soilik hartzen baitira kontuan. Orain arte azaldutakoaren ildotik, gizarte-eredu iraunkorra lortzeko, ezinbestekoa da ekonomia- eta gizarte-ereduak aldatzea. Aldaketa horrek eragina izango du ekonomiaren eta, oro har, bizitzaren alderdi guztietan. Ekonomia ekologikoaren arauak jarraituz, azpisistema batek ezin du bera barne hartzen duen sistema osoa arautu. Hau da, bizidunen sistema ezin du beheagoko antolaketa-maila batek

arautu (adibidez, ekonomiak), bere helburuak kontuan hartuta jokatzen baitu. Ekonomia gizartearen zati da, biosferaren zati. Hortaz, merkatuak ezin diezaieke gainerako mailei bere funtzionatzeko era inposatu, ekonomiaren zati bat baino ez baita merkatua. Mundu-mailako helburuak lortu nahi dituen erakunde batek soilik du zilegitasuna sistema ekologista batean.

BERTAN BIZITZEKO ETA LAN EGITEKO AUKERA EMATEN DUTEN HERRI ETA HIRI EREDUAK

Tokiko merkatuak eta denda txikiak sustatzen badira, eta azpiegitura handiak bultzatzen ez badira, norik bere herrian edo hirian bizi, lan egin eta bere bizi-proiektuak gauzatu ahal izango ditu, eta, horrela, garraio-beharrak murriztu egingo dira.

KUTSADURA GUTXIEN SÖRTZEN DUTEN HIGITZEKO MODUAK (BULTZATUKO DITUEN MUGIKÖRTASUN-ETA IRISGARRITASUN SISTEMA BAT SÖRTZEA

Garraio publikoaren erabilera edo kutsatzen ez duten higitzeko moduak (esaterako, bizikletan edo oinez ibiltzea) sustatu behar dira. Administrazioaren ardura da behar bezalako bidegorri-sare bat jartzea, errepideei eta aparkalekuei baino lehentasun handiagoa ematea, erabilera kolektiboko bizikletak herritarren esku jartzea eta haien erabilera sustatzea (aldrietako aparkalekuak ezartzea, aparkaleku publikoetan bizikletak aparkatzeko eremu handiak jartzea, etab.). Gainera, administrazioak autobus-sarea aztertu eta herritarren beharretara egokitu beharko du aldizka. Trenbide-sarea ere aldizka aztertu eta eguneratu egin beharko da, herritarren beharrei lehentasuna emanaz. Horrela, herritarrek bizimodu osasuntsua izango dute beren herrietan eta hirietan, eta murriztu egingo dira pilaketak, ingurumen-kutsadura eta kutsadura akustikoa. Azken finean, hobetu egingo da bizi-kalitatea.

Aurretik aipatutako guztia betetzeko, garraio-plan integralak egin behar dira, eta bitarteko guztiek koordinatuta egon behar dute. Neurri guztiak ikuspegi orokorra erabiliz ezarri behar dira, eta, ondoren, tokian tokiko konponbideak bilatuko dira.

MUGIKÖRTASUN PLANAK SÖRTZEA. GARRAIO PUBLIKOAREN ETA GARRAIO KOLEKTIBOAREN ERABILERA SUSTATZEKO

Kontuan hartuta herritar gehienek lurralde arteko joan-etorriak egiten dituztela egunero, mugimendu-mota horietan oinarritutako garraio publikoaren erabilera sustatu behar dugu. Gure herrialdeko herriguneak txikiak dira, eta elkarrengandik sakabanatuta daude. Herrigune horiek guztiak modu ordenatu eta koordinatuan lotuko dituen garraio-sare bat diseinatu behar da. Ahal denean, lehentasuna eman behar zaie sare ez-erradialei (herri bakartuenen garapena sustatuko baita horrela).

Administrazioak herritarren beharretara egokitutako diru-laguntzen planak jarri beharko ditu abian, eta arreta berezia jarri beharko die baliabide ekonomiko gutxien dutenei (gazteak, erretiratuak...).

Garraio-sare horiek nola bildu eta ahalik eta herritar gehienengana nola iritsi aztertu beharko da, garraio-behar guztiei erantzuten saiatzeko (lantokira, ikastetxera eta beste toki batzuetara joateko ibilbideak).

Horrela, ez dugu joan-etorri luzerik egin beharko (kutsadura eta baliabide-gastuak murriztuko dira) eta herritarrengandik gertuago dagoen zerbitzu bat sustatuko dugu (kudeaketa hobea eta legitimitate handiagoa administrazioarentzat).

AUZOEI ZERBITZUAK HURBIL JARTZEA. JOAN ETORRI LUZERIK EGIN BEHAR EZ IZATEKO

Administrazioa beheko mailetara eramatea. Administrazioaren deszentralizazioari gero eta garrantzi handiagoa ematen zaio, bai zerbitzua hobetzeko, bai kostuak merkatzeko ere. Argi dago administrazioa zenbat eta “beherago” egon, orduan eta hurbilagoa eta eraginkorragoa izango dela haren kudeaketa, eta orduan eta errazago ezarriko dituela planak. Horrez gain, administrazioa fisikoki gertu badago, ez da garraiorik erabili beharko eta administrazioa joateko askatasun handiagoa izango dute mendeko pertsonak (esaterako, adineko bat errazago joango da anbulatzailea). Horrela, joan-etorri luzeak murriztuko ditugu (baita kutsadura ere) eta administrazioak harreman estuagoa izango du herritarrekin (kudeaketa hobea eta legitimitate handiagoa).

HONDAKINEN ETA BILGARRIEN KUDEAKETA.

Gure eguneroko bizitzako ohiturak natura hondatzen ari dira. Gure gizarteak kontsumismoa eta xahutzea bultzatzen ditu, gure belaunaldiak gauzak “erabili eta bota” egiten ditu, baina gure planeta sistema itxi bat da, eta zaborra ez da edukiontzian desagertzen, norabait joaten da: airera, lurra edo uretara. Administrazio publikoek premiaz sustatu beharko lukete etxeko hondakinak eta industria-hondakinak murriztea, berrerabiltzea eta ahalik gehien birziklatzea.

Birziklatzeko modurik onena bilgarriak berrerabiltzea da. Ildo horretatik, duela 30 urteko ohiturak berreskuratu eta beirazko ontziak erabili beharko genituzke erosketak egitera joatean. Hala ere, askoz errazagoa da “erabiltzea eta botatzea”, eta, horregatik, administrazio publikoak zoriondu egin behar ditu hondakin gutxien sortzen duten herritarrak eta enpresak, edota zigortu, neurritz gain sortzen dutenak. Denok dakigu produktu askotan plastikozko banakako bilgarriak erabiltzen direla, eta hori ez dela batere egokia. Erosketak egitera joatean, baztertu egin behar da bilgarrien eta plastikozko poltsen gehiegizko erabilera, eta beiraren erabilera sustatu behar da, askoz iraunkorragoa baita.

Aurretik esandako guztiaren helburua da ahalik eta produktu gutxien botatzea kaleetan dauden edukiontzietara. Badakigu hondakin ugari sortzen dela eta etorkizuneko belaunaldietarako zor ekologiko handia sortzen ari garela. Hori dela eta, gaur egungo hondakinen kudeaketa hobetzea proposatzen dugu. Horretarako, “atez ateko bilketa” deritzona proposatzen dugu. Usurbilgo Udalak abian jarri duen ekimen horren bidez, udalerrian sortutako hondakinen % 78 birziklatzea lortu du; hau da, ordura arteko sistemaren bidez birziklatzen zena halako hiru. Atez ateko bilketaren bidez, hondakin gehiago birziklatzen dira, hondakinen kudeaketa merkeagoa da eta ez dago erraustegien beharrik. Hain zuzen, erraustegiek zaborra erre baino ez dute egiten, eta, gainera, substantzia kaltegarriak isurtzen dituzte atmosferara.

ETXEBIZITZA

Gaur egungo ekoizpen-eredua hirigintza-garapenean oinarrituta dago hein handi batean. Ereduek horrek oso saldo negatiboa utzi du, ez baititu etxebizitza- eta ingurumen-eskubideak bermatu. Etxebizitza asko eraiki dira, gizartearen beharrak kontuan hartu gabe. Hori dela eta, etxebizitza huts asko dago alde batetik, eta gaur egungo eskaintza garestiegi geratzen zaion etxebizitza-eskatzaille asko beste aldetik.

ETXEBIZITZA ESKARIA ETA ESKAINTZA AZTERTZEA

Etxebizitzen eskaintza eskarira egokitzeko, kalitatezko estatistika-tresnak garatu behar ditugu, datu hauek lortzeko: gaur egun eraikita dauden etxebizitzen bolumena, ezaugarriak eta erabilera, herritarren etxebizitza-beharrak, etab. Datu horiek lortzean, adierazleak eguneratu eta erregistro- eta ikuskapen-mekanismoak sortu behar ditugu, etxebizitza-eskubidearen urraketa larriak eta urraketa horien arduradunak hautemateko. Horretarako, gaur egun udalerrri bakoitzean zenbat etxebizitza dauden beteta eta zenbat hutsik aztertu behar da, bai etxebizitza libreak, bai babestutako etxebizitzak, gaur egun eraikita dauden etxebizitzak ahalik ondoen erabiltzeko. Eskariaren azterketa azterketa horri lotuta egongo da. Eskaria aztertzeko, gaur egungo biztanleriaren eta hurrengo hamarkadarako hazkunde demografikoaren aurreikuspenen diagnostiko estatistikoa egin beharko da, baina etxebizitza behar duten eskatzailen datuak soilik jaso beharko dira, alde batera utziz espekulatzailak edo bigarren etxebizitza eskuratu nahi dutenak. Etxebizitzak norbaiten bizileku izateko baino ez dira diseinatu eta eraiki behar, eta helburu horretarako soilik erabiliko direla bermatu behar da. Bi iturri horietan oinarrituta egin behar dira etxebizitza-planen diseinuak eta eraikuntzak; izan ere, luraren erabilera iraunkorragoa izaten, aberastasunak hobeto banatzen eta jendea gizarteratzen laguntzen dute.

ETXEBIZITZA HUTSAK MOBILIZATZEA

Kontuan hartuta lurra mugatua dela eta urbanizatu ondoren ia ezinezkoa dela lur hori berreskuratzea, etxebizitza berriak eraiki ordez dagoeneko eraikita daudenak birgaitzea eta berritzea bultzatu behar dugu. Etxebizitza huts mordoak dago, bai eta oso gutxi erabiltzen direnak ere, eta horiek mobilizatu behar ditugu. Horretarako, pizgarriak eta jabeen eta maizterren arteko bitartekaritza-programak jarri behar dira abian, bai eta zigor-neurriak ezarri ere. Sustapen-neurriak ez ezik, zerga jakin bat ere ezarri behar da inoren legezko bizileku ez diren etxebizitzentzat. Horrez gain, beti hutsik dauden etxebizitzak administrazio publikoak zuzenean mobilizatzeko neurriak ezarri behar dira; esaterako, behin-behineko konfiskazioa, alokairuan emateko. Azken finean, gizarteak onartzen du hiria eraberritzeko lanetarako lur-sailak desjabetzea. Era berean, beharrezkoa da kasu eta testuinguru jakin batzuetan etxebizitzen jabetza kentzea, etxebizitza hutsik izatea luxua baita, eta gizarteak ezin baitu inondik inora onartu, gizarte- eta ingurumen-kostu handiak baititu.

ALOKAIRU SOZIALA BULTZATZEA

Administrazio publikoek ahalegin guztiak egin behar dituzte alokairuan emateko etxebizitza publiko ugari prestatzeko, hori baita herritar guztiei etxebizitza-eskubidea bermatzeko bidea. Alokairua da edozer ekonomia-mailatako pertsonak etxebizitza eskuratzeko bide bakarra. Gainera, herritar guztiak parekotzat hartzen ditu, eta askoz garapen zentzuzkoagoa bultzatzen du, etxebizitza berriak eraikitzeko gaur egungo espekulazio- eta eraikuntza-erritmoa gerarazten baitu. Bestalde, etxebizitza zerbitzu publikotzat hartzen badugu, alokairuak (edo antzeko beste tresna juridiko batzuek) baino ez du bermatzen ondasun publikoak iraungo duela eta kontrolpean egongo dela.

Hortaz, gizartearen beharrei erantzuteko adina alokatzeko etxebizitza publiko prest egotea da gure helburua. Erabiltzen ez diren etxebizitzak mobilizatzea, alokatzeko etxebizitzetxi lehenatasuna ematea eta babes ofizialeko etxebizitzak eraikitzean batzuk alokatzeko erreserbatzea da horretarako bidea. Etxebizitza horiek errealitate sozioekonomiko guztietara egokituta egon beharko dute, eta gizarte-kohesio handia bermatu beharko dute; hau da, guztiz baztertu beharko dira errenta-mailen araberako bereizketak. Horrez gain, kontuan hartu beharko dira tipologia guztiak, erabiltzaileen eskaerei erantzuten joateko, litekeena baita eskaera horiek aldatzen joatea.

ETXEBIZITZAK BERRITZEA ETA TRINKOTZEA

Gure lurraldeak muga geografiko eta orografiko handiak ditu, eta, gainera, lur-sailen azken urteetako okupazio-erritmoa oso handia izan da. Hori dela eta, ezinbestekoa da hiriak birgaitzeko eta eraberritzeko politikak bultzatzea, zentzuzko hazkunde iraunkor eta logikoa lortzeko.

GAUR EGUNGO ETXEBIZITZAK ERABERRITZEA, EGOKITZEA ETA ZAINZEA

Etorkizuneko etxebizitza-politiken helburua izan behar du dagoeneko eraikita dagoen hiria baliagarri egitea eta erabilaraztea, eta ez lur-sailak kolonizatzen jarraitzea. Horretarako, ekintza hauek egin beharko dira: hutsik dauden etxebizitzak eta gutxiegi erabiltzen direnak zirkulazioan jarri, etxebizitzak eraberritu, premia berrietara egokitu eta zaindu, geratzen zaizkigun nekazaritzako lur-sailak eta natura-inguruneak babestuko dituen harresi bat eraikitzeko. Hortaz, behar-beharrezkoa da eraikuntzari baino eraberritzeari lehenatasun handiagoa emango dion politika bat sortzea, ingurumen-eskubideak errespetatuko dituen politika bat: ezer eraiki aurretik, dauden etxebizitzak berritu, trinkotu, dentsifikatu eta mobilizatu egin beharko lirake. Beharrezko tokietan baino ez dira proiektatu behar etxebizitza berriak, irizpide sozioekonomikoak eta ingurumen-irizpideak soilik kontuan hartuta, eta interes pribatuak alde batera utzita.

HIRI DISEINU TRINKO BATERANTZ

Gaur egungo ereduak lur-sail berriak betetzea edo arazoak botatzea bultzatzen du, baina hirian beste era batera jarduteko aukera ere badago; besteak beste, eraikita dauden etxebizitzak optimizatzea, dibertsifikatzea eta berritzea. Alde batetik, hiri-eremu asko ez daude guztiz garatuta (hutsik dauden lur-sailak edo gutxi erabiltzen direnak, bai eta hiri-lur izendatuta daudenak eta dagoeneko eraikita dauden azpiegiturak iristen zaizkienak edo haietatik oso gertu daudenak ere). Beste alde batetik, hirien kanpoaldeak administrazio publikoek edo erakunde pribatuek garatutako eremu ertain eta handiak dira. Hiria modu orokorrean eraberritzea erabakiz gero, hiriguneeen eta alboko eremuen edo kanpoaldeko hiri-zatien arteko loturak bultzatu ahal izango ditugu.

Aurrekontu-zati ikaragarririk eta baliabide askorik kontsumitu gabe eta hondakin askorik sortu gabe, autokonponketaren, jardueren hibridazioaren eta bizilekuen konfigurazioaren hazia ereingo duten ekintzak jarri behar dira abian.

ERAIKUNTZA JASANGARRIAREN ALDE EGITEA

Ekoi-eredu neoliberalak huts egin du, ingurumenaren ikuspegitik ez baita batere iraunkorra. Hori dela eta, neurriek eta ekintzek gaur egun eta etorkizuneko ingurumenean zer kostu eta zer onura izango dituzten kontuan hartuko duen eredu bat jarri nahi dugu abian. Horregatik, ezinbestekoa da lan berrietan eta etxebizitzak eta auzoak berritzeko lanetan natura-baliabideak zentzuz erabiltzea, eta pixkanaka-pixkanaka energia berriztagarrien erabilera eta eraikuntza bioklimatikoak bultzatzea. Baldintza gisa ezar liteke, eta, zalantzarik gabe, diru publikoa erabiliz eraikitako edo berritutako etxebizitza babestu guztietan sustatu egin beharko litzateke.

Interesgarria izango litzateke hainbestetan aipatutako berrikuntzaren bidez etxeetan mota horretako neurriak ezartzea, etxez etxe energia aurrezteko bideak sustatzea, eta, horrez gain, eragin handiagoa duten ekintzak abian jartzea; hauek, besteak beste:

- Eraikinen iraunkortasuna areagotzea.
- Isolamendu termikoa hobetzea.
- Energia berriztagarrien erabilera bultzatzea, etxebizitzaren autohornikuntzarako (euri-ura biltzea eta erabiltzea, edo bi ur-sare ezartzea, bat ur kloratuarentzat eta bestea ez-kloratuarentzat), (sortutako hondakinen kudeaketa aldatzea).
- Eraikuntza-prozesuaren ondorioz sortzen diren hondakinak murriztea eta zentzuz kudeatzea, bai produktuak egiteko eta garraiatzeko garaian, bai eta obran gauzatzeko edo muntatzeko garaian ere. Eraikinak material eta prozedura “ez-kutsatzaileak” eta produktu birziklatu eta birziklagarriak erabiliz eraikitzeke, zaintzeko eta eraisteko aukera emango duten teknologiak ezartzea.

HIRIGINTZA INTEGRATZAILEA SUSTATzea

Etxebizitzak eraikitzea eta berritzea gizarte-prozesutzat ikusi behar da, komunitatea ere eraikitzen baita aldi berean. Horregatik, bizilekuen diseinuek nahiko malguak izan behar dute, herritarrek beren beharretara egokitu ahal izateko. Planteamendu horretan sartu behar dugu, halaber, hiriko edo herriko eremu guztiak hobetzea, eremu behartsuak, bertan behera utzitako eremuak eta zaharkituak barne, herria edo hiria birkalifikatzeko aukera bikaina baita, beste lur-sailik erabili behar izan gabe. Horretarako, asmo handiko planak finkatu behar dira etxebizitzak berritzeko, hiria berregituratzeko, eta dagoeneko eraikita dauden eremuak eta orain arte beste jarduera batzuetarako erabili izan diren eremu grisak hobetzeko eta berrerabiltzeko, gizarte-integrazioa eta iraunkortasuna oinarritzat hartuta. Beraz, birgaikuntza ezin daiteke izan eta ez du izan behar orain arte hondatuta egon diren eremuei balio ekonomiko handiagoa emateko bide bat (toki horretan bizi direnek ezingo lukete etxebizitzarik eskuratu), baizik eta herritarrek bizi-kalitate hobea izateko eta gizartearen eta ingurumenaren ikuspegitik hiri-diseinu ekologikoagoa lortzeko bide gisa erabili beharko litzateke. Puntu horretan, ezinbestekoa da herritarren partaidetza eta gizarte-eragileen erabateko konpromisoa, eta ez jarduera estetiko eta propagandistiko hutsak. Halaber, emakumeen partaidetza eta haien premiak ere barneratu beharko lirateke hirigintza-plangintza osatzen duten taldeetan eta diziplinetan, hirigintza-plangintzak eremu kolektiboak (haurrentzako txokoak, topaketa- eta truke-guneak, zaintza-zentroak) orain baino gehiago kontuan har ditzan. Horrez gain, hiria berritzeko prozesuan, kontuan hartu beharko lirateke gizarte osatzen duten mota guztietako talde eta gizabanakoen beharrak.

INDUSTRIA

Lehentasuna eman behar zaio bigarren sektore indartsu bat mantentzeari eta sustatzeari, baina lurralde-antolamenduko gainerako printzipio eta balioekin bat etorri behar du prozesu horrek.

Lehen-lehenik, ekoizpen-sarea dentsifikatu egin behar da lurralde osoan, modu orekatuan. Industria-polo handiak sortzeko eredia baztertu, eta hirien eta industrialdeen arteko hurbiltasuna eta jarraitutasuna lortzen saiatu behar da, mugikortasuna optimizatzeko. Aurrerapauso horiek lurralde-plan integralak eginez lortuko dira, proposamen orokorrak egin ahal izango baitira lurralde osorako.

Industria-sektorea garatzeko, lehen-lehenik, zehatz aztertu behar dira lurralde osoan dagoen industria-lurzoruaren eskaintza eta eskaria, eta, bigarrenik, korrelazioan jarri behar dira azterketa horretatik ateratako ondorioak eta industria-hazkundera buruzko eskualdeko aurreikuspenak. Horrela, industria-parkeen barruan dagoeneko eraikita eta hutsik dauden lur-sail guztiak erabiliko direla bermatu beharko litzateke. Hutsik dauden orube horiek eskariari erantzuteko nahikoak izango ez balira, industria-lurzorutzat sailkatutakoak okupatzen jarraitu beharko litzateke. Horrez gain, beste lur-sail batzuk ere industria-lurzoru gisa sailkatzea beharrezkoa izango balitz, udalez gaindiko ikuspegia erabili eta lurralde-plan integralen baitan sailkatu beharko lirateke.

Azpi-sektore indartsuenetatik abiatuta, bultzatu behar den industria-ereduak kontuan hartu behar du gure lurraldearen aldaketa ekonomiko eta soziala, eta garapena sortu behar du. Ekoizteko modu garbiak bultzatu behar dira, lehengaiak ekoizten diren lurraldean bertan eta ekoiztiko produktuak hartzen dituzten lurraldeetan sortzen den arrasto ekologikoa txikiagotzeko. Ekoizpen-sektoreek baliabideak ustiatzeko intentsitateari lehentasuna eman ordez eraberritzeko intentsitateari lehentasuna ematea lortu nahi da, bai eta industria-garapeneko ereduetan kooperatibismoa eta enpresa-kudeaketako partaidetza sustatzea ere.

ENERGIA

Energia-sektoreko datu batzuek zer pentsatu ematen digute:

- Gaur egun kontsumitzen dugun energiaren % 80 kanpotik ekartzen dute. Duela 15 urte % 65 ekartzen zuten.
- Eraikuntza-sektoreak kontsumitzen du energia gehien, garraio-sektorearen ondoren.
- Energiaren % 30 zuzenean kontsumitzen dugu. Gainerako % 70a zeharka kontsumitzen dugu, honela:
- Gauzak kontsumitzen (energia behar da gauza horiek ekoizteko eta garraiatzeko) Hondakinak kudeatzen (bai etxetakoak, bai industriak behar dituenak ere ondoren kontsumituko ditugun gauzak egiteko)

KONTSUMOA MURRITZEA, ETA EKOIZTEKO AHALMENA HANDITZEA, ENERGIA GARBIAK ERABILIZ.

Gaur egungo gizarteak energia fosilak (petrolio, gasa, ikatza) kontsumitzen ditu, batez ere. Elektrizitatea ekoizteko eta garraiorako erabiltzen ditu. "Energia" da zibilizazio guztien ekonomiaren, garapenaren eta sostenguaren oinarria. Energiaren erabilerak garatzen du gizartea, eta, hortaz, gure ardura da energia, ez gure luxua edo gutizia. Hasi gara konturatzen energia-iturri horiek ez direla mugagabeak, iraungitze-data dutela. Hemendik gutxira goia joko dute erauzketek, eta, hori dela eta, erre-gaien prezioa garestituko da, eta arazo geostrategikoak (energia horiek ekoizten eta kontsumitzen dituzten herrialdeen arteko tentsioak), ingurumen-arazoak eta beste zenbait arazo sortuko dira. Gaur egungo propaganda instituzional eta industrialaren arabera, energia nuklearra da "energia-arazoaren konponbidea". Baina energia horrek dituen kostuak isilean gordetzen dituzte, nahita: uranioaren ekoizpenak dituen ingurumen- eta ekonomia-kostuak; uranioa ekoizten den herrialdeetako gizarte-arazoak; petrolioaren beharra (petrolio beharrezkoa da uranioa erauzteko eta prozesatzeko, ezin da elektrizitateaz ordezkatu); uranioaren hondakinak gordetzeak (ez birziklatzeak, ez berreraileak) epe luzera izango dituen ingurumen-, ekonomia- eta gizarte-kostuak; etab. Horrez gain, alde batera uzten da eta ez da kontuan hartzen zuhertasuna.

Horregatik, argi ikusi behar dugu pentsatzeko eta gauzak egiteko modua aldatzeko atarian gaudela, eta arazoaren konponbidea ez dela energia-iturriak aldatzea. Ezinezkoa da gaur egungo kontsumo-maileri eustea, energia berriztagarriak erabiliz.

Hortaz, auzia ez da zer energia-iturri nahi dugun guretzat eta ondorengo belaunaldientzat, baizik eta kontsumoa gutxitzea eta eraginkortasuna handitzea. Oparotasunaren gizartean bizi gara, xahutzearen gizartean. Askoz gehiago kontrolatu behar dugu kontsumoa; lantokiko, etxeko eta beste edozein tokitako elektrizitatearen erabilera murriztu behar dugu; eta garraio publikoa eta ekoizpen-kanal laburrak sustatu behar ditugu.

Horregatik, neurri hauek sustatu behar dira: energia gutxiago kontsumitzea (pizgarrien sistema aztertuz), eraginkortasuna handitzea eta energia berriztagarriak erabiltzea.

ENERGIAREN EKOIZPENA DESZENTRALIZATZEA ETA KONTSUMITZEN DUGUN TOKIAN EKOIZTEA

Energia-iturri berriztagarriak berez energia-iturri iraunkorrak direla dirudi. Baina ez da beti hala izaten. Horregatik, energia-ekoizpenaren deszentralizazioa sustatu eta azken erabiltzailearengana ahalik gehien hurbildu behar dugu. Eguzki-plakak dituzten baratzeak eta parke eoliko handiek energia garbia ekoizten dute, baina, hala ere, ingurunea apurtzen eta hondatzen dute. Esate baterako, parke eolikoak mendien tontorretan egon ohi dira, pistak eraiki behar izaten dira haraino iristeko, kableak pasatu... Eguzki-plakak dituzten baratzeak, berriz, asko berotzen dute ingurunea.

Behar-beharrezkoa da energia-iturri txikiak bultzatzea, ingurunea ahalik gutxien hondatzeko, eta, batez ere, etxeak eta azpiegiturak eraikitzean edo berritzean energia-eraginkortasun handikoak izan daitezela sustatzea; besteak beste, teilatuko ura eta eguzki-argia erabil dezatela sustatzea.

NEKAZARITZA

Nekazaritza-sektore biziaren aldeko apustu estrategikoa egin behar da hurrengo lurraldearen antolamendurako artezpideetan (LAA). Lurrean oinarritutako nekazaritzaren alde egin behar da, elikagaiak sortu, natura-eremua errespetatu eta tokiko kontsumo-beharrei erantzungo dieten kalitatezko produktuak ekoitziko dituen nekazaritzaren alde.

ELIKADURA SUBIRANOTASUNAREN ALDEKO APUSTUA

Egia da gero eta baserritar gutxiago dagoela. 1980an 50.000 baserritar zeuden, eta gaur egun, aldiz, 9.520 baino ez dira geratzen. Hortaz, gero eta gutxiago ekoizten da; hau da, ia nekazaritzako elikagai guztien ekoizpena murriztu egin da, batzuen ikaragarri gainera. Euskal Herriko nekazaritza-sektoreak bere herritarrek hornitzeko behar dituen elikagaiak eta lehengaiak ekoizteko helburua izan behar du, baina ezin dugu ahaztu helburu horretatik oso urrun gaudela; izan ere, kontsumitzen dugunaren % 20 baino gutxiago ekoizten dugu gaur egun.

Nekazaritza-sektoreak 220.523 hektarea kudeatzen ditu, eta azken hamarkadan izugarri murriztu da azalera hori. Hiriek, industriak eta azpiegiturek okupatu dituzte haranak eta nekazaritza-jarduerarako lur egokienak, eta nekazariak gero eta mendialderago joan behar izan dute. Lurralde-antolamendua da gizarte osoaren ekonomia-, gizarte- eta kultura-politiken eta politika ekologikoen adierazpena. Administrazioak luraren erabilerak planifikatzeko eta arautzeko bidea dela ikusten dugunez, nekazaritza-erabilera ez hipotekatzea lortu nahi dugu, bai benetako erabilera, bai erabilera potentziala. Horregatik, nekazaritza-lurak babesteko eskatzen dugu, kultura-, lege- eta geografia-eremu bakoitzari dagozkion mekanismoak diseinatuz eta barneratuz, nekazaritzarako erabil daitezkeen lurak beste ezertarako ez erabiltzeko. Hortaz, elikadura-subiranotasuna lortzeko aukera emango duen nekazaritza-lurren erreserba bat sortzea eskatzen dugu.

Elikadura-subiranotasunak lehen-lehenik familia-unitateak, ondoren herriak eta azkenik herrialdeak bere burua hornitzeko ahalmena adierazten du, ekoizpen-prozesua modu autonomoan kontrolatzen baita. Horrela, elikagai ez-kaltegarriak eta elikagarriak fisikoki eta ekonomikoki lortzeko aukera bermatzen da. Tokiko eta herrialde osoko herritarren elikagai-beharrei erantzungo litzaieke horrela, ekoizpen- eta kultura-aniztasuna errespetatuz.

Gai horri lotuta, galdera hau egiten diogu ondoren gure buruari: *zenbat lur beharko genuke natura- eta ingurumen-ondasunen erabilera iraunkorraren bidez behar adina elikagai osasungarri eta orekatu lortzeko?*

Egindako azterketen arabera, lur-hektarea hauek behar dira ehun pertsonako:

- 1,2 ha barazkigintzarako
- 10,5 ha artoa landatzeko
- 0,04 ha arrautzak ekoizteko
- 16,6 ha behi- eta txekor-haragia ekoizteko
- 0,4312 ha fruta ekoizteko
- 2,2 ha esnea eta esnekiak ekoizteko

EAEk 2.133.681 biztanle dituela kontuan hartuta, lur-hektarea hauek beharko genituzke:

- 25.604 ha barazkigintzarako
- 224.036 ha artoa landatzeko
- 853 ha arrautzak ekoizteko
- 354.191 ha behi- eta txekor-haragia ekoizteko
- 9.204 ha fruta ekoizteko
- 46.940 ha esnea eta esnekiak ekoizteko

Hortaz, 660.828 ha lur beharko genituzke gaur egungo biztanleria mantentzeko edo hornitzeko.

PRODUKTUAK ERALDATZEKO ETA SALTZEKO AZPIEGITURA KOMUNAK EZARTZEA

Prestatzen ari diren Lurraldearen Antolamendurako Artezpideek etorkizunean nekazaritza-produktuak eraldatzeko tokiko edo eskualdeko azpiegitura komunak sortzeko bidea egin beharko lukete, baserritarrek ekoizitakoa eraldatu eta kontsumitzaileei zuzenean saldu ahal izateko. Halaber, asteroko eta hileroko merkatuak desagertu diren tokietan, berreskuratzeko benetako borondatea azaldu beharko lukete, eta oraindik desagertu ez diren tokietan, behar bezala sustatu beharko litzukete. Horretarako, behar-beharrezkoa da merkatuak egon ohi diren azpiegiturak egokitzea eta berri-tzea, bai eta merkatuak toki egokietan jartzea ere, bai ekoizleentzat (besteak beste, eguraldi txarretik behar bezala babestea), bai kontsumitzaileentzat (oztopo fisikorik ez egotea, aparkaleku bat gertu izatea, etab.).

ERABILERA PUBLIKOKO MENDIEN KUDEAKETA: ERABILEREN ANTOLAMENDUA

Erabilera publikoko mendietan, nekazaritzako eta basogintzako lurak pinuz eta eukaliptoz landatuta daude batez ere. Egoera horrek basogintza-, nekazaritza-, abeltzaintza- eta ingurumen- interesen arteko gatazka sortu izan du aspalditik. Hori dela eta, premiazkoa da administrazioak aitortzea erabilera publikoko mendiek ezin diotela uko egin funtzio bat baino gehiago izateari. Horrez gain, aitortu behar du garrantzitsua dela larreak ez galtzea, artzaintzak basoaren azalera handi bat erabiltzen baitu (belardiak, larreak eta mendi zabala). Abeltzaintza estentsiboa da ingurunea gehien errespetatzen duten jardueretako bat, zentzuz erabiltzen baititu natura-baliabideak, eta zaindu ere egiten baititu. Halaber, jarduera horien bidez, bertan finkatzen dira nekazaritza-eremuetako biztanleak. Hori guztia LAAetan bildu beharko litzateke, erabilerak esleitzea eta jarduerak arautzea baita beren funtzioa.

Horrez gain, toki-erakunde baten baino gehiagoren jabetzako larre komunak erabiltzeko eta arautzeko beste irizpide batzuk ere ezarri beharko lirateke. Zenbait udalerritako biztanleek erabiltzen dituzte larre horiek. Gaur egun, larre horiek erabiltzeko gatazkak daude, eta herri bakoitzak bere mugak ixtean, areagotu egiten dira gatazka horiek. Hori dela eta, ezinbestekoa da Antolamendurako Artezpideek jarraibide batzuk ezartzea eta tokiko erakundeei eskatzea mendi publikoen antolamendurako planak egin ditzatela, abeltzaintza-elkarteekin batera, mendi horietako interes eta erabilera guztiak kontuan hartuta, bai eta natura-ingurunearen eta natura-baliabideen zaintza ere.

BASOGINTZA

Basogintzari dagokionez, esan behar dugu sektore horren plangintza eta kudeaketa okerrak direla, baso-azaleraren % 53 pinuz edo eukaliptoz landatuta baitago, guztira 208.000 hektarea baino gehiago; batez ere, Bizkaian eta Gipuzkoan. Bi espezie horien ustiapen intentsiboa egiten da, ekonomia-interes hutsengatik. Gure ustez, etorkizuneko LAAek bertako zuhaitz-espezie hostotsuak bultzatu beharko litzukete; hau da, kalitate handiko zura edo zur noblea duten espezieak. Horrez gain, espezieen dibertsifikazioa eta landaketa mistoen erabilera sustatu beharko lukete, balio handiko zura lortzeko eta luraren ustiapena integrala izateko. Mota horretako basogintza askoz iraunkorragoa izango litzateke, bioaniztasuna bultzatuko litzateke, arrisku biotiko eta abiotikoak mugatuko lirateke, eta, era berean, hobeto egingo litzateke aurre arrisku ekonomikoari eta merkatuen behin-behineko gorabeherari.

NATURA PARKEAK-ARAUTZEA

Eremu bat natura-parke izendatzean, izugarri handitzen da eremu jakin horretako presio turistikoa, bai eta espekulazioa ere. Neurriak hartu behar dira gehiegizko jendetzak sortzen dituen arazoak arintzeko (txakurrak aske, hesiak irekita...). Izan ere, natura-parkeetara doazen askok eta askok ez dute ezagutzen ingurunea, eta ez dira jabetzen beste batzuek toki horietan egiten dutela lan.

TRANSGENIKOEN KONTRAKO BORROKA

Behin eta berriz aipatzen ari garen Artezpideek transgenikorik gabeko eremu bat lortzen saiatu beharko lukete. Horretarako, galarazi egin beharko lukete bioteknologia-industriak inposatzen dituen genetikoki eraldatutako organismoak gizakien eta animalien elika-katean erabiltzea, mekanismo eraginkorrak ezarritik.

GIZA ETA KULTURA-GARAPENA. GIZARTE-EKITATEA.

Gaur egungo gizartean nagusitasun handia du merkataritza-ekoizpenak. Ekonomia klasikoa diskurtsoaren erdi-erdian dago, gure eguneroko bizitza zuzentzen du, tresna hutsa izango beharko lukeen arren, eta ez helburua. Liberalismo ekonomikoak eta hari lotutako ideologiak prezioa jartzen diete gauza guztiei, eta merkataritzaren ikuspegitik aztertzen dituzte. Askoz garrantzi handiagoa ematen zaio ekonomia-balantzeak positiboak izateari, gizartearen interesei baino. Horren ondorioz, balio hegemoniko bihurtu dira lehia, berekoikeria, indibidualismoa, irabaziei beste ezeri baino garrantzi handiagoa ematea eta etikarik gabe jokatzeko. Arreta jarritz gero, gutxiengo batek gero eta ondasun material gehiago dituela ikusten dugu, baina, hala ere, horrek ez ditu zoriontsuago egiten. Are gehiago, ondasunak pilatzeko obsesioak zorigaitza eragiten du, eta krisi pertsonalak eta zorigaitz kolektiboak areagotu egiten dira. Horregatik, behar-beharrezkoa da politikari eta merkataritzari arreta jarri ordez, giza bizitzari jartzea; hau da, pertsonak lehentasunezko gizarte-helburutzat hartzea, eta ez ekoizpenaren zerbitzura dauden izakitzat.

POLITIKARI ETA MERKATARITZARI-ARRETA JARRI ORDEZ, GIZA BIZITZARI JARTZEA

Gizarteak erabaki behar du zer, nola, zergatik eta zertarako ekoitzi, kudeatu edo landu nahi duen. Merkatua ez da subjektu bat, gizakiaren eta bere ingurunearen bizitza hobetzeko tresna soil bat baizik. Horregatik, funtsezkoa da sakon hausnartzea zer etorkizun nahi dugun, zer giza eta gizarte-garapen lortu nahi dugun, eta zer oinarri ekonomiko behar ditugun helburu horiek lortzeko. Horregatik, gure ustez, mota honetako dokumentuek, etorkizunerako bidea urratzen duten dokumentuek, sosegu handiz aztertu behar dute zer eratako garapena nahi dugun eta zer hartzen dugun garapentzat.

www.euskadi.net helbidean jasota dago Lurraldearen Antolamendurako Artezpideak idatzi dituen taldeak artezpide horiei buruz egindako gogoeta, eta gogoeta horiek irakurrita, dena erabakita dagoela eta garapen ekonomiko jakin baten erduan barneratzen gaituela dirudi. Eredu horrek merkatuak zabaltzea eta globalizazio ekonomikoak sendotzea bultzatzen du, Pasaia eta Bilboko portuen eta Forondako portu lehorraren bidez. Horrela, ikaragarri haziko dira eskualdeen, herrialdeen eta kontinenteen arteko fluxuak, produktuen eta zerbitzuen truke etengabeak, eta, hori dela eta, garraio-azpiegitura berriak garatu eta eraikiko dira. Proposatutako ekonomia-ereduak baztertu egiten ditu erabat zenbait gizarte-mugimendu eta -erakunde eta sindikatu batzuek prestatu ditugun gainerako aukerak. Hortaz, ba al du autoritate moralik administrazioaren gogoeta-proposamenak? Non geratu da gure etorkizuna diseinatzeko eta jarduera-ardatzak edo -ikuspegiak ezartzeko herritarren ahalmena? Diziplina anitzeko eztabaida zabal bat antolatzea behar-beharrezkoa dela azpimarratzen dugu, herritarrok eraginkortasun osoz eztabaidatzeko bizitza, gure ingurunea eta, oro har, mundua ulertzeko moduez.

PERTSONAK LEHENTASUNEZKO GIZARTE HELBURUTZAT HARTZEA, ETA EZ EKOIZPENAREN ZERBITZURA DAUDEN IZAKITZAT

Aurreko puntuko ideiarekin jarraituz, ekonomiak oro har pertsona guztiei mesede egingo dieten interesak kontuan hartzea nahi dugu, ez interes jakin batzuek eta kapitalaren zurrumbiltoa. Gaur egun, gutxi batzuek oso interes bereziak dituzte eta diru asko kudeatzen dute, eta hainbesteko aberastasunak sortzen dituen ekoizpen-sistemaren barruko gehiengoak, berriz, ez du aberastasun horren zati bat bera ere jasotzen. Are gehiago, banaketa txar horrek kalte egiten die, irabaziaren zati proportzionala gutxi batzuek eramaten baitute. Hortaz, gizartearen oso zati txiki batek agintzen du nola funtzionatu behar duen ekonomiak, eta zenbait “estrategiaren” bidez kudeatzen du, gizartearen gehiengoak erabaki horietatik kanpora utziz. Horregatik, egoera politikoaren eta ekonomia-ziklo txikiaren interesen esanetara dauden epe laburreko proposamenak gainditzea eskatzen dugu, oro har era horretako interesak bultzatzen baititu proposatutako lurralde-estrategiaren diseinuak.

BENETAKO DEMOKRAZIA PARTE-HARTZAILEA SUSTATZEA

Klase politikoari gero eta gehiago interesatzen zaio herritarrek agenda politikoan parte hartzea; izan ere, konturatu dira gizartetik urruntzen ari direla. Baina bultzatzen ari diren partaidetza ez da benetakoa, gizartearen esku-hartze horiek ez baitira erabakitzaileak. Partaidetza sustatzen ari diren administrazioek ez dute argi uzten zer muga izango dituen partaidetza horrek: ez dute esaten zer egingo duten herritarren ideiekin, erabakitzaileak izango diren ala ez, ez eta prozesuak aurrera jarraituko duen edo bilera bakarra izango den. Administrazioak diseinatu dituzten prozesuak, eta ez du inolako aldaketarik egiteko aukerarik ematen...

Demokrazia parte-hartzaileak administrazioaren erabakiak horizontalizatzea dakar, gizarteari hitza eta erabakitzeko ahalmena ematea. Horrela, kudeaketa asko hobetzen da eta gizartea konturatzen da gauzak aldatzeko ahalmena duela.

Horregatik, demokrazia parte-hartzailea oso kudeaketa-metodologia baliagarria da herritarrei hitza emateko eta boterea horizontalizatzeko. Herritarrei galdetu egin behar zaie zer iritzi duten udal-kudeaketari eta eguneroko bizitzan eragina duten gainerako gaietarako buruz, bai eta ingurunea betiko aldatuko duten azpiegitura handiei buruz ere. Administrazio publikoek ez diote beldurrik izan behar herritarrek esango dutenari, eta ez dute pentsatu behar eurek soilik dakitela zer behar duen gizarteak. Mota horretako demokrazia sustatzeak sinergiak sortzen ditu, eta gizarte zibilaren partaidetza eta asoziazionismoa sustatzen du.

GENERO IKUSPEGIA

Ingurunea ikusteko eta aztertzeko modu hori barneratu behar da. Ezin dezakegu gizartearen erdia baztertzen jarraitu, emakumeak direlako soilik. Horregatik, esku-hartze publiko eta pribatu guztiek ikuspegi hori barneratu behar dute. Genero-ikuspegia kontuan hartu behar da hiriguneen eraikuntzan eta diseinuan, lan-politikan, hezkuntzan eta gainerako alor guztietan; izan ere, generoa zeharkako gaia da, partaidetza bezala. Ikuspegi horiek barneratzen joan behar dugu, egunen batean gizarteak konturatu gabe aplikatzeko. Harreman guztiak (pertsonek artekoak, administrazioen artekoak...) modu patriarkalean sortu dira, eta horrek guztiak desberdintasunean oinarritutako genero-harremanak eratu ditu. Genero-eraikuntzak egiturazko bidegabekeria sortu du. Aspalditik dator bidegabekeria hori, eta bada garaia bertan behera uzteko, eta beste ikuspegi bat eta errealitate solidarioago eta sozialago bat eratzeko. Errealitate holistiko horretan, gizabanakoaren eskubideak abiapuntutzat hartuta lan egingo litzateke, gizarte osoa kontuan harturik. Denok izango genuke tokia errealitate horretan.

HARREMANAK IZATEA ETA KOMUNITATEAN BIZITZEA GARRANTZITSUA DELA NABARMENTZEA

Gaur egun, pertsonak ia ez dira elkarrekin harremanetan jartzen. Presaren, estresaren, ordutegien eta amaierako daten kulturen sartuta gaude. Hori dela eta, guztiz aldatu dira elkarrekin artean harremanetan jartzeko moduak. Gainera, gizarte birtualean sartuta gaude erabat. Pertsonak ordenagailuaren bidez jartzen dira harremanetan, eta masa-gizarte bat sortzen dute, gero eta desegituratuago, atomizatuago eta pasiboago dagoen gizartea.

Herriak eta hiriak gizatasuna galtzen ari dira, herriko bizitza bertan behera geratzen ari baita. Toki publikoak pribatizatzen ari dira. Saltoki handiak ugartzen ari dira, eta haiek bihurtu dira gure herri eta hirietako plaza nagusi. Betiko herriko plazetan, jendea naturaltasun osoz biltzen da eta komunitateko gainerako kideekin eztabaidatzen du. Saltoki handiak, berriak, erosteko gogoia sortzeko prestatuta daude goitik behera. Gainera, merkataritza-galeria bat ez da komunitate bat, komunitatearen adiera tradizionalenari erreparatuta. Pertsonak bereizten ditu, erosteko ahalmena kontuan hartuta, eta herritarrek elkarrekin artean harremanetan jartzeko bideak eman ordez, anonimatu zabarra bultzatzen du. Bien bitartean, alde batetik bestera azkar-azkar doan jendea baino ez da ikusten kalean. Hori dela eta, oso komenigarria da arauen bidez doako eremu publikoak sustatzea, toki horietan era guztietako jendea biltzeko, jendea "makineria" baten pieza ez izateko eta diren bezalakoak izateko, askatasun osoz.

PERTSONAK INGURUNEAREKIN HARREMANETAN JARTZEA

Gizarte-harremanak edo gainerako pertsonekin ditugun harremanak ez ezik, pertsonok gure ingurune fisikoarekin ditugun harremanak ere oso garrantzitsuak dira. Pertsonen balio absolutua eman diegu, eta natura utilitarismo soiltzat hartu dugu, ingurunearekin lotzen gaituen lokarria apurtuz. Baina antropozentrisismoa harrokeria zentzugabea da. Ez dugu ahaztu behar gure bizitza inguratzen duen natura-sistema konplexu baten zati bat baino ez garela, eta sistema horren beharra duela gure espezieak bizirik irauteko. Pertsonok naturaren zati gara, naturari esker bizi gara. Beste espezie bat baino ez gara, eta adimena da gure berezitasun bakarra. Hori dela eta, ezin ditugu natura eta gainerako izaki bizidunak gure eskura dauden baliabidez hartu. Historiak argi erakutsi digu ingurunearen eta gurekin batera bizi diren gainerako izaki bizidunen beharra dugula. Ezin dugu naturatik ihes egin, naturaren zati baikara. Hortaz, gure ekintzak ezin ditu bideratu askatasun-printzipioak soilik, ardura-printzipioak baizik. Natura-baliabideek mugatzen dute giza jardueraren garapena. Pertsonen eta naturaren arteko lotura bere onera ekarri behar dugu, etorkizuneko belaunaldiak bizitzarik gabeko ingurune hondatu batean bizi behar ez izateko. Hortaz, pertsonen ia historia osoan zehar naturarekiko izan duten errespetuzko harremana berreskuratu behar dugu, gizartea ingurunea errespetatuzetik eta ulertuzetik ingurunea kontrolatu nahi izatera igaro zenean apurtu baitzen harreman hori. Hain zuzen ere, naturari bizkar eman zion gizarteak, beti kontrolatu eta maneiatu ahal izango zuela uste baitzuen.

Denborak erakutsi digu gauzak ez direla horrela. Inguruneak eta naturak jaso duten tratua ematen dute. Gure inguruneak gero eta ondorio larriagoak sortzen ditu. Areagotzen ari dira uholdeak, lehorteak, urakanak, lurrikarak eta ondorio larriak sortzen dituzten gainerako fenomeno meteorologiko eta naturalak. Mendebaldeko herrialdeak beste herrialde batzuetan giza eta natura-baliabideak behar ez bezala erabili izanaren ondorioak jasaten ari dira.

Fenomeno horien ondorioz, gero eta jende gehiagok egiten du ihes nekazaritza-eremuetatik hirietara, bai eta herrialde azpigaratuetatik mendebaldeko herrialdeetara ere.

Ez dute gogoak eman dielako migratzen, bizirik irauteko baizik. Goseteak, izurriteak eta, azken finean, bizirik irauteko oinarrizko gauzen beharrak tentsio handiak sortzen ditu herrialde guztietan, herrialde azpigaratuetan bereziki. Horrela, areagotu egiten dira herrialde azpigaratuetakotako krisiak eta gizarte-desberdintasunak, eta, horren ondorioz, baita herrialde horietako indarkeria ere.

OSASUNGINTZAKO, HEZKUNTZAKO, ZAINKETAKO ETA ELIKADURAKO OINARRIZKO BEHARRAK BERMATUKO DITUEN ZERBITZU PUBLIKO BAT ESKAINTZEA

Oso kezkarria da sektore publikoak liberalizaziora eta pribatizaziora jotzea etengabe. Gizarteak kontrolatuko duen sektore publiko indartsu baten beharra ikusten dugu, besteak beste oinarrizko zerbitzu publiko hauek eskainiko dituen sektore publiko baten beharra: hezkuntza, osasun-laguntza eta zainketak, garraioa, elikadura eta etxebizitza. Pertsonen eskubideen eta beharren zerbitzura egongo den sektore bat, ez botere faktikoen ekonomia-interesen mende egongo den sektore bat. Herritarren partaidetzarako mekanismoak garatu eta abian jarriko dituen sektore bat, Estatuaren gaur egungo eginkizuna eta agenda, eta Estatuak gizarte zibilarekin dituen harremanak azterraraziko dituen sektore bat.

HEZKUNTZA SISTEMA ALDATZEA ETA BOTERE-ERLAZIOEKIN LOTUTAKO BALIOAK ETA OHITURAK BERTAN BEHERA UZTEA

Ikastetxeen kudeaketa enpresa-egitura hierarkikoaren proiektzioa da, ikastetxeko zuzendariak edozein enpresa-korporaziotako buruaren antzeko aginpidea baitu. Irakaslearen eta ikasleen arteko erlazioa bertikaltasunean oinarrituta dago, eta gerora lan-munduan erlazio berdina sortzen da nagusien eta langileen artean. Hezkuntza-plangintzaren helburua da lana eraginkortasunez egingo duten langile adituak prestatzea. Saiatuak izaten, ikastetxera garaiz iristen eta esanekoak izaten irakasten digute; irakasleak esandako guztia egin behar dugula esaten digute; liburuak azpima-

Gaur egungo gazteak logaritmo bat egiteko eta taula periodikoa edo Machadoren olerki bat buruz ikasteko gai dira, baina ez dira olerki bat idazteko, iritzia emateko, jendaurrean hitz egiteko eta gure inguruko historia jakiteko gai. Badakizkigu preposizio guztiak, esaldi bat askatzeko eta hitzez hitz banatzeko gai gara, gramatika-konposizioa kontuan hartuta, baina gero eta okerrago irakurtzen eta idazten dugu. Ezertarako balio ez duten gauzetan adituak gara, eta benetan garrantzitsuak diren gauzetan gero eta ezjakinagoak. Nahiz eta gure aitona-amonek baino idazkera hobea izan, askoz gehiago kostatzen zaigu gauzak adieraztea. Ez digute irakasten gure barrena askatzen, gure bihotza askatzen. Irakasleak diktatu eta guk azpimarratu egiten dugu, zer azpimarratzen ari garen jakin gabe. Azterketak iristean, ikasgaiak buruz ikasi, azterketak gaingitu eta automatikoki ahazten zaigu ikasitako guztia, disko gogorra hustu izan baligute bezala.

Ez dituzte gizarte zuzenagoa lortzeko gaitasunak sustatzen; hau da, ez dute gaur egungo gizarteko desberdintasunak zalantzan jarriko dituen espiritu kritiko eta eraldatzaileak sorrarazten. Horregatik, behar-beharrezkoa da gaur egungo hezkuntza-sistema aldatzea, eta botere-erlazioekin lotutako balioak eta ohiturak bertan behera uztea. Horretarako bidea izango litzateke irakasleen eta ikasleen boterea horizontalean banatzea, eta beste giza balio batzuk izango dituen sistema bat eratzea, elkartasuna, berdintasuna, gizarte-justizia eta beste zenbait balio oinarritzat hartuta. Guztiz baztertu behar ditugu gaur egungo balioak, ekonomiaren eta enpresa-administrazioaren balioak baitira; esaterako, pentsamendu bakar ekonomizista, lehia hartzea giza ekintzen printzipio gidarizat eta indibidualismoa bultzatzea portaera eta jarrera pertsonal gisa. Balio kritiko eta emantzipatzailetan oinarritutako hezkuntzak bere aldetik pentsatzen irakatsiko dio jendeari, bai eta gauza bakoitza zergatik gertatzen den galdetzen ere, eta, horrela, botere-erlazio horizontalagoak sortuko dira.

Balio-hezkuntza bultzatzen dugu ikastetxeetan, baina kontuan hartu behar dugu eremu pribatuak ere garrantzi handia duela. Gurasoen eta seme-alaben arteko erlazioei dagokienez, haurra zer sexutakoa den, era batera edo bestera tratatzen da familia batzuetan. Askotan, leiala, saiatua, esanekoa eta zuhurra izaten irakasten zaio alabari, eta horretarako egokiak dira panpinak, jostailuzko sukaldeak, haur-kotxeak eta soineko arrosak. Semeak, berriz, indartsua eta adoretsua izan behar du, ez du oinazirik, samurtasunik eta errukirik adierazi behar, lehiakorra eta gogorra izan behar du, eta horretarako ezin hobekak dira futbola, autoak, soldadutxoak eta jostailuzko pistolak. Horrela, gure belaunaldiko desberdintasunak irakasten dizkiegu etorkizuneko belaunaldiei, eta akats berak egiten jarraitzen dugu. Akats horiek ondorioak izaten dituzte; besteak beste, emakumeenganako indarkeria psikikoa edo fisikoa, gizonak emakumea kontrolatu nahi duelako edo nagusi dela erakutsi nahi diolako.

GIZA BIZITZA ZAINTEZA-ARDURA SOZIAL ETA POLITIKOA DA

Emakumeak “doikuntza-aldagai” gisa jokatu du, Adam Smithena baino “esku ikusezin” botere-tsuagoa izan du, eguneroko bizitza zuzendu baitu eta sistemari funtzionatzen jarraitzeko aukera eman baitio. Ez da nahikoa “bateratzea”, baizik eta ezinbestekoa da familiako eta etxeko lanari garrantzia ematea, aintzat hartzea, berrantolatzea, eta lan-merkatua pertsonen beharretara egokitztea, ez alderantziz. Berdintasuna ez da emakumea gizonen pareko bihurtzea enpleguan eta denbora erabiltzeko moduan.

Gero eta emakume gehiagok egiten dute lan etxetik kanpo, baina ez zaizkie murriztu etxeko lanak egiteko eta etxeok zaintzeko ardurak. Egia da gero eta berdintasun handiagoa dagoela gizonen eta emakumeen etxetik kanpo egiten dituzten lanetan, baina oraindik urrun dago benetako berdintasun eraginkorra. Emakumeok ezegonkortasun handiagoa dugu, soldata txikiagoak jasotzen ditugu, lanpostuak kalitate okerragokoak dira...

Etxeko lanei eta familia zaintzeari dagokionez, berriz, emakumeek dute oraindik gauza horien ardurak: garbitzea, janaria prestatzea, sendatzea, seme-alabak eta gurasoak zaintzea... Horregatik, emakume askok erabaki hau hartu behar izaten dute: lanean aurrera jarraitu edo lana utzi ondorengoak izateko, familia osatzeko, gurasoak zaintzeko... Oro har, gizonen ez dute erabaki hori hartu behar izaten, biak bateragarriak baitira eurentzat.

Gauzak aldatzeko garaia da, eta, horretarako, familiako eta etxeko lana aintzat hartu eta berrantolatu egin behar da lehen-lehenik. Enplegua edo lan ordaindua gizonen ikuspegitik antolatuta dago, eta ez du lana eta bizitza pertsonala bateratzeko aukerarik ematen. Gizonen eta emakumeen arteko berdintasun eraginkorra lortzeko, behar-beharrezkoa izango litzateke lan-merkatua berrantolatzea eta birbanatzea, bai eta etxeko lanek eta zainketek ekonomia nazionalari egiten dioten ekarpena kontabilizatzea ere, ondoren dena berrantolatzeko. Orain arte aipatu dugun bezala, ez dugu lan-merkatua soilik egokitu behar, gizonak etxeko lanak egiten hastea ere ezinbestekoa da: etxe-koak zaintzea, etxea garbitzea... Horrez gain, gizonek alde batera utzi behar dute gizon-rola, eta integratzen eta sentsibilizatzen hasi behar dute.

GIZA BIZITZA ZAINTEA. ARDURA SOZIAL ETA POLITIKOA DA.

Emakumeak “doikuntza-aldagai” gisa jokatu du, Adam Smithena baino “esku ikusezin” botere-tsuagoa izan du, eguneroko bizitza zuzendu baitu eta sistemari funtzionatzen jarraitzeko aukera eman baitio. Ez da nahikoa “bateratzea”, baizik eta ezinbestekoa da familiako eta etxeko lanari garrantzia ematea, aintzat hartzea, berrantolatzea, eta lan-merkatua pertsonen beharretara egokitzzea, ez alderantziz. Berdintasuna ez da emakumea gizonen pareko bihurtzea enpleguan eta denbora erabiltzeko moduan.

Gero eta emakume gehiagok egiten dute lan etxetik kanpo, baina ez zaizkie murriztu etxeko lanak egiteko eta etxe-koak zaintzeko ardurak. Egia da gero eta berdintasun handiagoa dagoela gizonen eta emakumeek etxetik kanpo egiten dituzten lanetan, baina oraindik urrun dago benetako berdintasun eraginkorra. Emakumeok ezegonkortasun handiagoa dugu, soldata txikiagoak jasotzen ditugu, lanpostuak kalitate okerragoak dira...

Etxeko lanei eta familia zaintzeari dagokionez, berriz, emakumeek dute oraindik gauza horien ardura: garbitzea, janaria prestatzea, sendatzea, seme-alabak eta gurasoak zaintzea... Horregatik, emakume askok erabaki hau hartu behar izaten dute: lanean aurrera jarraitu edo lana utzi ondorengoak izateko, familia osatzeko, gurasoak zaintzeko... Oro har, gizonek ez dute erabaki hori hartu behar izaten, biak bateragarriak baitira eurentzat.

Gauzak aldatzeko garaia da, eta, horretarako, familiako eta etxeko lana aintzat hartu eta berrantolatu egin behar da lehen-lehenik. Enplegua edo lan ordaindua gizonen ikuspegitik antolatuta dago, eta ez du lana eta bizitza pertsonala bateratzeko aukerarik ematen. Gizonen eta emakumeen arteko berdintasun eraginkorra lortzeko, behar-beharrezkoa izango litzateke lan-merkatua berrantolatzea eta birbanatzea, bai eta etxeko lanek eta zainketek ekonomia nazionalari egiten dioten ekarpena kontabilizatzea ere, ondoren dena berrantolatzeko. Orain arte aipatu dugun bezala, ez dugu lan-merkatua soilik egokitu behar, gizonak etxeko lanak egiten hastea ere ezinbestekoa da: etxe-koak zaintzea, etxea garbitzea... Horrez gain, gizonek alde batera utzi behar dute gizon-rola, eta integratzen eta sentsibilizatzen hasi behar dute.

ZERBITZUAK DESZENTRALIZATzea. GUNEZ GUNE MODU OREKATUAN BANATzea

Nekazaritza-eremuek ekipamendu eta zerbitzu gutxi izan ohi dituzte; batez ere, garrantzi txikia ematen zaielako nekazaritza-eremuei, nekazaritza-eremuetako herriek aurrekontu txikiak izaten dituztelako eta hirigintza-planak era jakin batera diseinatzen direlako. Hortaz, nekazaritza-eremuetako biztanleek ez dituzte hiriguneetako biztanleen abantaila berak. Hori dela eta, beharrezkoa da sakon aztertzea zer laguntza-premia dituzten nekazaritza-eremuetan eta hiriguneetako baliabide eta zerbitzuak eskuratzeko aukera eskaintzea.

BIZTANLERIAREN BIZI KALITATEA HOBETzea. ZERBITZU ETA AZPIEGITURA PUBLIKOAK ERABILTZEKO ETA NATURA ETA KULTURA ONDAREA EZAGUTZEKO AUKERA EMAN

Ezinbestekoa da herriguneetan eta biztanle-entitateetan beharrezko zerbitzuak, azpiegiturak eta oinarrizko ekipamendu kolektiboak ezartzea, eta, horrela, biztanleei zerbitzu jakin batzuk jasotzeko aukera ematea. Halaber, ildo estrategiko bat jorratu beharko litzateke nekazaritza-

eremuetako eta eremu erdi hiritarretako biztanleen ongizatea, garapena eta bizi-kalitatea hobetzeko. Horretarako, lurralde- eta sektore-alderdiak konbinatu beharko lirateke.

Kalitatezko zerbitzu publikoak jasotzeko eskubidea aldarrikatu dugu, eta, era berean, gizarteak bere kultura- eta natura-ondarea ezagutzeko eta gertuko sentitzeko eskubidea ere aldarrikatzen dugu. Gure lurraldeko florak eta faunak osatzen dituzten mota guztietako paisaiak dira gure natura-ondarea, eta gure ardura izan behar du ondare hori zaintzea eta mantentzea. Bestalde, kultura-ondarea ez dira objektuak eta ondasunak soilik; besteak beste, eraikinak eta museoak. Gure kulturaren muin-muinean dagoen zati ikusezin bat ere bada kultura-ondarea: gure arbasoen oroitzapenak, ahozko tradizioa, belarren ezagutza... Azken finean, gure arbasoetatik jasotako oinordetza da, eta haien bizimoduaren eta izaeraren berri ematen digu. Balio horiek eta herri-jakintza horiek irakastea funtsezkoa da gizartea kohesionatuta, indartsu, bizirik eta aske egoteko.

GIZARTE-ARDURA

DUMPING SOZIAL, EKOLOGIKO ETA EKONOMIKO ALDE BATERA UZTEA, KANPO ERAGINAK PRODUKTUAREN AMAIERAKO PREZIOAN BARNERATUZ.

Administrazioak LAAk berriz aztertzeko egindako proposamenaren helburua da agenda neoliberalak bideratutako eredura eramatea. Proposamenaren berriaz nabarmenduta dago oso garrantzitsuak direla mundu osoan zehar ezagunak diren enpresak, eta “garapena”, “modernotasuna” eta “aurrerapena” aitzakiatzat hartuta, ildo hauek inposatzen dizkigu: mugikortasun frenetikoak, hirugarren sektoreko ekonomia eta “logistika”; hau da, zirkulazioak ekoizpenak baino garrantzi handiagoa izatea, eta espazioa zirkulazio horren zerbitzura jartzea. Jakintzaren gizartea deritzon honetan, wi-fi bidezko konexioak bultzatu nahi dira, eta, horrela, lurraldea lurralde digital bihurtu nahi da, wi-fi eraikinak eta wi-fi kaleak izango dituen lurralde digitala. Argi dago bizimodu kapitalista onartuz gero, bere beharrak gure gain hartu beharko ditugula, eta onartzen ez badugu, berriz, proiektu hau eta antzekoak ere ez ditugula onartuko, oinarri hauek baititu proiektu honek: ibilgailu-zirkulazioa, kutsadura handiagoa, lan-ezgonkortasuna, espekulazioa, nekazaritza-enpleguaren galera, eskualdeko denda eta negozio txikien desagertzea, eta, azken finean, gizarte-bidegabekeria handiagoa bai tokian bertan, bai mundu osoan. Horregatik, ezinbestekoa da alde batera uztea dumping sozial, ekologiko eta ekonomikoa, eta, horretarako, kanpo-eraginak produktuaren amaierako prezioan barneratzea proposatzen dugu lehen urrats gisa.

DESZAKUNDEA

Mundu mugatu batean bizi gara, eta, hortaz, guztiz ezinezkoa eta iruzur hutsa da hazkunde mugagabea. Gero eta argiago geratzen ari da ingurumen-muga asko gainditu ditugula, eta, beraz, itxura guztien araber, epe ertain eta luzera begira aurrera eraman daitekeen estrategia bideragarri bakarria desazkundea da. Kontsumo-gizartearekiko eta garapenaren ikuspegi ekonomikoarekiko jarrera kritikoak sortu du desazkundearen ideia, kontsumo-gizarteak besteak beste hutsune hauek dituela ikusi baita: alderdi materialei eta teknologikoei soilik ematen die garrantzia, eta ez du inondik inora kontuan hartzen pertsonen garapena; gizarte-desberdintasunak ugartzen eta handitzen ari dira belaunaldi honetan; eta batzuk aberasten ari diren bitartean, besteak pobretzen ari dira. Hegoaldeko herrialdeak ari dira gehien pairatzen horren guztiaren ondorioak: materia eta energia behin betiko agortzea, klima-aldaketa, baliabideak (ondasunak) lortzeko gerrak, etab. Hortaz, zor ekologiko, moral, ekonomiko eta soziala dugu herrialde eta pertsona pobreenekin. Baina etorkizuneko belaunaldiekin ere badugu zorra. Etorkizuna egiteko dago, eta, hori dela eta, ezinbestekoa da amets komun hau bertan behera uztea: luxu guztiakin bizi garerok gehiago nahi dugu eta luxuak ez dituztenek gu bezala bizi nahi dute. Desazkundea balioa eta zoriontasuna sortzen ikasi nahi du, baina materia eta energia gutxiago erabiliz. Honen helburua da gizartea jabetzea ingurumen-iraunkortasuna oinarritzat hartuta erantzun behar zaiela gizarte-beharrei, ekonomia helburu batzuk lortzeko tresnatzat erabiliz, baina irabaziei gizarte- eta ingurumen-beharrei baino lehentasun handiagoa eman gabe.

Kolektiboak ikuspegi fisikotik eta adimenaren ikuspegitik bizimodu osasungarria izateko oinarri ezin hobeak identifikatu nahi ditu, eta oinarri horiei etsiko dieten ohiturak bultzatu nahi ditu. Mendeko bihurtzen gaituen ekonomia-eredu batetik ateratzea da helburua, bai eta aberastasunaren ideia berriz definitzea ere; hau da, gogobetetasun moral eta intelektuala hartzea aberastasunatzat. Hortaz, ikasitako guztia ahaztu eta bizimodu oker hau alde batera utzi behar dugu, guztiz bateraezina baita planetarekin. Giza talde guztiek bizimodu osasungarria lortzean soilik aztertu ahal izango dira ongizate kolektibo handiagoa lortzeko aukerak, baina betiere planetaren ingurumen-mugak errespetatuz.

HERRI JAKINTZAREN BERRI IZATEA ETA ERRESPECTATZEA, PERTSONEN GARAPEN FISIKO, INTELEKTUAL ETA KULTURALA LORTZEKO, BESTE EREMU GEOPOLITIKO BATZUETAN BIZI DIREN PERTSONAK HIPOTEKATU GABE, JAKINTZEN PRIBATIZAZIOAREN KONTRA EGITEA (PATENTEAK, TRANSGENIKOAK...).

Patenteak mugarik gabeko monopolioak dira, eta irabaziak sortzen dizkieten gauzak ekoizten dituzte. Herrialdeetako legediek hori guztia onartu dute. Are gehiago, aurretiko jakintza batean oinarrituta, hirugarren batek gauza bat asma dezake, aurrerapen teknologikoa lortzeko. Horrela, jakintza publikoa, ordura arte ondare komun izan dena, pribatu bihurtzen da, eta Estatuak asmakizuna asmatzaileak bakarrik ustiatzeko eskubidea ematen dio. Horrela, beste inork ezin dezake egin, saldu, eskaini edo inportatu patentatutako produktua edo ezin dezake erabili patentatutako prozesua, patentearen titularraren baimenik gabe. Hortaz, patenteek ez dute esan nahi zientzia hobea edo berrikuntza, lege-monopolio eta burokrazia handiagoa eta jakintzaren pribatizazioa baizik. Horregatik esaten dugu behin eta berriz beharrezkoa dela jakintza tradizionalak errespetatzea eta jakitea, inork ez bereganatzea eta gutxi batzuei haien kontura aberasten ez uztea. Jakintza librea jakintzaren jatorri historikoa eta balioa berreskuratu nahi dituen mugimendu bat da. Mugimendu horren arabera, jakintza publikoa gizarte osoari mesede egiten dion ondasun publikoa da, eta denok berdin garatzeko aukera ematen du.

